

DOKUMENT			DIARIENUMMER
Direktiv för utredning om Svenska kyrkans prästutbildning			KS 2020-1325
BESLUTAT AV	DATUM	DOKUMENTTYP	VERSION
Kyrkostyrelsen	8 juni 2021	Utredningsdirektiv	Beslut av KS

Direktiv för utredning om Svenska kyrkans prästutbildning

Sammanfattning

Svenska kyrkans pastoralteologiska utbildning till präst ska utredas i syfte att ge förslag på utveckling och förändring av prästutbildningen utifrån prästens nyckelroll i församlingens arbete för att förmedla kristen tro och tradition i ett samhälle som förändras. Utredningen ska innehålla förslag på en reviderad, alternativt ny, utbildningsplan för prästprogrammet med avseende på grundläggande utbildningskrav i teologi/religionsvetenskap och övriga behörighetsvillkor, målsättningar för utbildningen, dess omfattning, upplägg och innehåll samt övergångsregler. Uppdraget ska utföras av en teologiskt sakkunnig ensamutredare, med kompetens i utbildningsfrågor, som till sig kan knyta experter inom relevanta områden. Uppdraget ska vara slutfört och redovisas skriftligen senast den 31 oktober 2022.

Inledning

I evangelisk-luthersk tradition och i Svenska kyrkans sammanhang betonas vikten av en gedigen utbildning för att gå in i uppdraget som präst vilket kyrkostyrelsen vill värna. I syfte att säkerställa detta framåt ser kyrkostyrelsen behovet av att utreda den nuvarande prästutbildningen. Mot bakgrund av den tid som har gått sedan beslutet om den senaste utbildningsreformen och de utvärderingar som har gjorts bedömer kyrkostyrelsen att en utredning är en strategisk insats på lång sikt. Detta för att ge bästa förutsättningar för framtidens kyrkoliv och församlingens utförande av sin grundläggande uppgift där prästrollen har en stor betydelse. Kyrkostyrelsen ser vikten av att utbilda blivande präster med god förmåga att förstå, fördjupa och förnya kyrkans uppdrag och roll i samhället samt bidra med pastoralteologisk identitet och inriktning i församlingsarbetet. För detta krävs en professionsdanande utbildning med en gedigen uppbyggnad av akademiska, praktiska och andliga delar.

Bakgrund

Sedan 2014 har Svenska kyrkans utbildningsinstitut (SKUI) ett samlat utbildningsuppdrag för utbildningarna till diakon, församlingspedagog, kyrkomusiker och präst i fyra parallella program. I utbildningsuppdraget betonas professionsspecifika målsättningar för respektive yrkesprofil liksom samverkan mellan profilerna med utbyte och lärande mellan utbildningsprogrammen i syfte att främja kollegialitet och samarbete i kyrklig tjänst och anställning. De övergripande intentionerna med den senaste utbildningsreformen ska bevaras och utvecklas.

Den nuvarande prästutbildningen följer en utbildningsordning fastställd 2013 efter beslutet om en utbildningsreform 2012 för de kyrkliga utbildningarna. En utbildningsplan är fastställd av kyrkostyrelsen och kursplaner finns utarbetade av SKUI för olika kunskapsområden.

Från 2014 har regelbundna kurs- och programutvärderingar gjorts med studerande som har gått utbildningarna.

Därutöver har två utvärderingsrapporter kommit avseende de första verksamhetsåren sedan utbildningsreformen.

I mars 2019 kom en slutrapport från Ramboll Management Consulting som fokuserade på utbildningsinstitutets organisation och samverkan med stift, ”Utvärdering Svenska kyrkans utbildningsinstitut”.

I december 2020 kom en uppföljande utvärdering genomförd av kyrkokansliets enhet för forskning och analys som baserades på en bred alumnienkät liksom intervjuer med stiftsrekryterare samt några församlingsgrupper bestående av kyrkoherde, kyrkorådsordförande och nyutbildade medarbetare, ”Utvärdering av profilutbildningarna vid SKUI 2014-2019”. Utredningen ska beakta rapportens innehåll i relevanta delar.

Utredningsuppdraget

Utredningen ska analysera och bedöma behovet av förändringar genom en fortsatt utveckling av prästutbildningen för att på bästa sätt utrusta personer för uppdraget som präst i Svenska kyrkan. Uppdraget ska utföras av en teologiskt sakkunnig ensamutredare med kompetens i utbildningsfrågor.

Utgångspunkter för utredningen finns i beskrivningen av prästens uppdrag och arbetsuppgifter i kyrkoordningen samt biskopsbrevet ”Kallad till diakon och präst i Svenska kyrkan”.

Utredningen ska ha i sikte vad som behövs för en präst med uppdrag och ansvar att förkunna kristen tro och förmedla kyrklig tradition i samverkan och tillsammans med anställda, förtroendevalda och ideella medarbetare i församlingens sammanhang som alltid ska se sitt uppdrag i ljuset av Guds kärlek till sin skapelse och världen. Reformationens betoning av rättfärdiggörelse genom tro behöver översättas i varje tid, utgå från en individuell relation till Jesus Kristus och alltid ha en riktning i tjänst till andra.

Utredningen ska adressera frågor kring hur prästutbildningen kan bearbeta synsätt på kyrkans uppdrag, roll i samhället och i relation till omvärld så att prästrollen inte reduceras endast till inomkyrkliga uppgifter utan ses i det större sammanhanget för tjänst i världen. För detta krävs präster med pastoralteologiskt självförtroende som bottnar i kallelse och grundas i gedigen utbildning med fördjupad reflektion över spiritualitet och andligt ledarskap. När det finns en risk att defensivt retirera behövs präster som rustas för att se och skapa möjligheter för att

utöva sitt specifika uppdrag med nådens medel; att förkunna evangelium och förvalta sakramenten.

För att utföra detta behövs en mångsidig utbildning som ger förmåga som präst att vara en reflekterande praktiker. I utredningen ska särskilt beaktas behov av att i utbildningen stärka förmågan:

- att förmedla kristen tro och tradition genom lärande och undervisning i olika sammanhang,
- att arbeta i mångkulturella kontexter,
- att samverka med fler samhällsaktörer än inomkyrkliga,
- att skapa relationer och samarbeta med ideella samt
- att ge självvård i olika åldrar för existentiell hälsa och andligt mognande.

Resultatet av utredningens analys och bedömning ska landa i slutsatser kring utformningen av prästutbildningen och ge förslag till förändringar i en reviderad, alternativt ny, utbildningsplan med avseende på grundläggande utbildningskrav i teologi/religionsvetenskap och övriga behörighetsvillkor, målsättningar för utbildningen, dess omfattning, upplägg och innehåll samt övergångsregler.

Vad gäller utbildningsplanens omfattning så behöver grundutbildningskraven en genomlysning utifrån ämnesförändringar och akademiska studieförutsättningar vid universitet och högskola liksom övriga behörighetsvillkor behöver ses över utifrån synpunkter från alla stift. Utbildningsplanens målsättningar behöver en översyn utifrån en bedömning av behov och utmaningar i församlinglivet och för blivande präster i församlingstjänst i ett samhälle i förändring. Den övergripande inriktning som utbildningsplanen anger för prästutbildningens uppbyggnad och omfattning, upplägg samt huvudsakligt innehåll behöver ses över utifrån förväntade krav på prästrollen. Utredningen behöver också ta ställning till vilka övergångsregler som ska gälla vid eventuella förändringar av nuvarande utbildningsordning och reglera dessa.

En tydlig målbild för prästutbildningen är att forma personer som i sin professionella gärning som andliga och kyrkliga ledare ska kunna påverka och forma förutsättningar för kyrkans engagemang och betydelse för samhälle och värld. Utredningsuppdraget ska genomföras mot en bakgrundsbedömning av förutsättningar och utmaningar som påverkar prästens uppdrag utifrån förändringar i omvärld och den förändrade situationen för Svenska kyrkan i samhället och faktorer som påverkar utövandet av prästtjänst i närtid och framtid. I utredningen ska inte en självständig omvärldsanalys göras men däremot behöver utredningen beakta och relatera

till relevanta beskrivningar och analyser av skeenden internationellt, nationellt och kyrkligt. Globala utmaningar för mänskliga rättigheter och synen på människans värde, för rättvisa och fred liksom för jordens klimat och politisk demokrati har betydelse för inriktningen på en prästutbildning. Förändringar i det svenska samhället genom kulturell mångfald och etnisk pluralism, genom teknikutveckling och långtgående digitalisering samt påverkansfaktorer för individualisering och folkhälsa ger anledning att överväga hur en prästutbildning ska formas för att väga in samhällsskeenden. Svenska kyrkans utveckling sedan år 2000 och förändrade roll i samhället medför förändrade positioner och prioriteringar för utövande av prästens uppdrag och uppgifter i relation till övriga samhällsaktörer och ideellt engagerade som behöver reflekteras och bearbetas ecklesiologiskt och pastoralteologiskt utifrån prästens andliga ledarskap. Sammantaget ligger en stor förväntan på prästrollen vilket kräver väl förberedda personer som kan gå in i prästuppgifterna med förmåga till kritiskt och konstruktivt teologiskt arbete med hermeneutisk medvetenhet i relation till tradition och förnyelse.

Utredningen ska ta vara på den senaste utbildningsreformens intentioner om samverkan i utbildning mellan utbildningsprogram och kommande samarbete i församling mellan kyrkliga yrkesprofiler. Därför ska utredningen inhämta kunskap, erfarenheter och synpunkter från utbildningsinstitutet och alla stift. Men utredningen begränsas inte från att ge förslag som går utöver utbildningsreformens innehåll.

I genomförandet av utredningen ska internationella perspektiv finnas med som referenser och jämförelser. Kyrkostyrelsens strategiska arbete för teologisk utbildning i en global kontext ska beaktas tillsammans med näraliggande skandinaviska exempel. Även ekumeniska belysningar av teologisk formation ska finnas med framför allt utifrån de ekumeniska sammanhang och kyrkliga sammanslutningar där Svenska kyrkan medverkar. Särskild uppmärksamhet ska ges till möjligheter att etablera internationellt samarbete kring pastoralteologisk utbildning, till exempel inom själavård och förkunnelse.

Utredningen ska ta in och bearbeta forskning och det akademiska diskussionsläget avseende pastoralteologi och praktisk teologi med relevans för Svenska kyrkans prästutbildning.

Genusaspekter ska integreras i utredningsarbetet i en strävan att ge bästa förutsättningar för jämställdhet och tillgänglighet. Likaså ska demografiska aspekter övervägas för att åstadkomma inkluderande utbildningsförutsättningar.

Utredningen ska analysera konsekvenser för den befintliga ordningen med pastorsadjunksår som introduktionstjänst för nyvigda präster ifall förändringar föreslås som kan ha inverkan på denna ordning. Här kan det vara aktuellt att inom utredningen belysa olika modeller för introduktionstjänst.

Likaså ska eventuella konsekvenser för övriga kyrkliga utbildningar och samverkan mellan alla utbildningsprogram belysas och analyseras utifrån de förslag som ges.

Utredningen ska även överväga möjligheter och svårigheter med erbjudanden om och planering för fortbildningsdelar som fortsättning efter avslutad pastoralteologisk yrkesutbildning och prästvigning.

Referensgrupp och resurser

En referensgrupp med fyra till sex personer utses av generalsekreteraren för att bistå utredningen med fortlöpande synpunkter under utredningstiden. I referensgruppen ska en representant för biskopsmötet ingå tillsammans med sakkunniga inom teologisk forskning och utbildning samt pastoralteologiskt arbete i församling.

Utredaren kan till sig knyta experter inom relevanta områden i samråd med generalsekreteraren.

Stöd till utredningen i form av sekreterare och administrativ resurs tillgodoses inom kyrkokansliets befintliga organisation genom generalsekreterarens anvisning.

Delrapportering och slutrapport

Under utredningen ska delrapportering ske vid två tillfällen till generalsekreteraren för avstämning och eventuella vägvalsfrågor som kan behöva föras till kyrkostyrelsens arbetsutskott för avgörande under utredningstiden.

Utredningen ska överlämna en skriftlig rapport senast den 31 oktober 2022 med förslag på en reviderad, alternativt ny, utbildningsplan. Efter överlämning av slutrapport ska utredaren vara tillgänglig för medverkan och muntlig redovisning vid sammanträde med kyrkostyrelsens arbetsutskott och kyrkostyrelsen.